

Karen Blixen: *Livets Veje* (1937)

Om illustrationen side 174

Jørgen Clevin: forside til: *Storken*. En fortælling af Karen Blixen. Genfortalt af Jette Ahm, Gyldendal, 1978

Jørgen Clevin (1920-1993) var børnebogsforfatter, folkeskole- og seminarielærer samt medarbejder ved DR. Han leverede tegneserier til nordiske aviser fra 1940'erne og lavede fra 1950'erne populære børneudsendelser i radio og tv med klippe/klistre-arbejder og tegne/fortællehistorier. Hans streg var enkel og improviseret med en naiv ligefremhed, hvor den hurtige, snakkende formidling var det væsentlige, og det er denne stil, der præger indholdet i "Storken", hvor der på hver side føjes nogle nye streger til tegningen af mandens veje i Blixens fortælling. På forsiden har Clevin undtagelsesvist tilladt sig at have mere kunstneriske ambitioner, hvor farverne spiller en større rolle end konturerne. Vi ser en stiliseret udgave af Karen Blixens farm i Kenya med Ngong-bjerget i baggrunden. Vejen er i centrum, men storken er fraværende, og det virker, som om Clevin har villet tegne en

stemningsfuld overfladeverden, der antyder et bagvedliggende mønster (som når træerne har samme skelet, bladene samme ribber, og når de samme lodrette linjer dukker op i græs, buske, sø, trækrøner, tag og bjerg).

Arbejdsspørgsmål til Karen Blixen: "Livets Veje"

1. Lav en oplæsning af "Livets Veje" for klassen, inden den har læst teksten, og lad alle eleverne tegne forløbet. Sammenlign de figurer, der kommer ud af det. Hvad fortæller det os om Blixens historie?
2. Analyser storke-fortællingen kritisk, og overvej om manden i historien opfører sig logisk, og om han har en jordisk mulighed for at se storken, når han kigger ud af vinduet. Hvad fortæller det os om Blixens historie?
3. Diskuter det livssyn, Blixen forfægter i "Livets Veje". Hvilke fordele og ulemper er der ved det? Har hun ret?
4. Læs de to tekster, som Blixen inddrager i sin tolkning: Vergil: Æneiden, 2. sang, og folkekirkens trosbekendelse i salmebogen. Hvordan bruger Blixen dem, og er hendes anvendelse af dem rimelig? Hvad fortæller det os om hendes tekst?
5. Prøv at indkredse tekstens fortæller. Er det Blixen selv, en neutral udenforstående fortæller eller er der tale om upålidelig fortæller? Hvad betyder det for tolkningen af teksten?
6. Prøv at genrebestemme "Livets Veje". Kan I enes om en genrebetegnelse? Hvad fortæller de forskellige forslag om teksten?
7. Læs nogle andre af de små afsnit i *Den afrikanske Farms* fjerde bog ("Af en Emigrants Dagbog"). Prøv om I kan genfinde et livssyn, der svarer til det, Blixen fremlægger i "Livets Veje". Er dette livssyn det fremherskende i fjerde bog, eller er der tale om et bud blandt flere?

Overblik over læsninger af Karen Blixen: "Livets Veje"

Læsning 1A (Karen Blixen, 1917): Blixen ser storkehistorien som en trøst i livet, hvor modgang hører med i fuldførelsen af livets kunstværk. Kun få mennesker accepterer deres skæbne og søger de oprindelige værdier i livet.

Læsning 1B (Karen Blixen, 1926): Blixen tror på storken og håber på engang at blive belønnet for sin modgang i livet ved at fuldende sit livs stork med succes, visdom og harmoni.

Læsning 2 (Hans Brix, 1949): Historien fortælles forkert, og den allegoriske forklaring bør man forbigå i tavshed. Teksten bør ikke genoptrykkes i kommende udgaver af *Den afrikanske Farm*.

Læsning 3 (Aage Henriksen, 1952): Historien er dybsindig og viser, at følger man sin indre bestemmelse, bliver man ikke særlig lykkelig, men belønnes

med en skæbne, der huskes. Teksten er en central del af det marionet-symbol, som Blixen udfolder i sine fortællinger.

Læsning 4 (Hans Holmberg, 1995): Bag det tilsyneladende meningsløse er der i Blixens tekster et forudbestemt mønster som et kunstværk, som den enkelte kan skimte og vælge at realisere i sit liv. Storkehistorien er en urcelle i forfatterskabet, både i form og indhold.

Læsning 5 (Tone Selboe, 1996): Når Blixen udlægger storkehistorien ved henvisning til *Æneiden* og *Bibelen*, sker det på en så kringlet og tvetydig måde, at tanken om en dybere mening i livet snarere gøres mere kompliceret.

Læsning 6 (Charlotte Engberg, 2000): At få en stork ud af sit liv kræver en aktiv fortolkning, der forvandler liv til kunst. Storkefiguren er flertydig, og identitetsspørgsmålet kan kun indkredses ved forskellige tolkninger af teksten.

Læsning 7 (Lars Tonnesen, 2010): Blixens udlægning er både personlig og almen, både naiv, åndrig og eksistentiel. Al livsudfoldelse får først betydning som tegn, tekst og fortælling.

Arbejdsspørgsmål til læsninger af Karen Blixen: "Livets Veje"

1. Sammenlign Blixens udlægning af storke-historien i brevene (læsning 1A, 1B) med hendes udlægning i "Livets Veje". Hvad bruger hun historien til i de tre tekster?
2. Sammenlign Blixens egen brug af storkehistorien i læsning 1A og 1B med de forskellige opfattelser af hendes udlægning af storke-historien i "Livets Veje": læsning 3 (Henriksen), 4 (Holmberg), 5 (Selboe), 6 (Engberg), 7 (Tonnesen). Hvem har mest ret?
3. Læsning 3 (Henriksen) og 4 (Holmberg) ser storkehistorien som en rød tråd i forfatterskabet. Hvordan argumenterer de? Læs nogle af de Blixen-noveller, de omtaler, og diskuter om de har ret.
4. Læsning 1A og 1B (Blixen), 3 (Henriksen) og 4 (Holmberg) tolker storkehistorien forholdsvis enkelt. Hvad er de enige om, og hvor er de uenige?
5. Læsning 5 (Selboe), 6 (Engberg) og 7 (Tonnesen) laver mere sammensatte og uafklarede tolkninger af storke-historien. Hvad er de enige om, og hvor er de uenige? Hvem har mest ret?
6. Diskuter årsagerne til, at de ældre læsninger (1 (Blixen), 2 (Brix), 3 (Henriksen), 4 (Holmberg)) er forholdsvis entydige, mens de nyere (læsning 5 (Selboe), 6 (Engberg), 7 (Tonnesen)) betoner det sammensatte og uafklarede.
7. Tre af læsningerne er skrevet af kvinder: 1. Blixen, 5. Selboe, 6. Engberg. Sammenlign dem og overvej, om der kan spores en særlig kvindelig vinkel på teksten?

Tekstvariant

"Den afrikanske Farm" (og hermed "Livets Veje") blev først skrevet på engelsk, hvorefter Blixen selv oversatte den til dansk. Den oprindelige version lyder således:

When I was a child I was shown a picture, -- a kind of moving picture inasmuch as it was created before your eyes and while the artist was telling the story of it. This story was told, every time, in the same words.

In a little round house with a round window and a little triangular garden in front there lived a man.

Not far from the house there was a pond with a lot of fish in it.

One night the man was woken up by a terrible noise, and set out in the dark to find the cause of it. He took the road to the pond. Here the story-teller began to draw, as upon a map of the movements of an army, a plan of the roads taken by the man.

He first ran to the South. Here he stumbled over a big stone in the middle of the road, and a little farther he fell into a ditch, got up, fell into a ditch, got up, fell into a third ditch and got out of that.

Then he saw that he had been mistaken, and ran back to the North. But here again the noise seemed to him to come from the South, and he again ran back

first stumbled over a big stone middle of the road, then a little fell into another ditch, got up, into a third ditch, and got out that.

now distinctly hear that the noise came from the end of pond. He rushed to the place, say that a big leakage had been made in the dam, and the water was running out with all the fish in it. He set to work and stopped the hole, and only when this had been done did he go back to bed.

When now the next morning the man looked out of his little round window, -- thus the take was finished, as dramatically as possible,-- what did he see?--

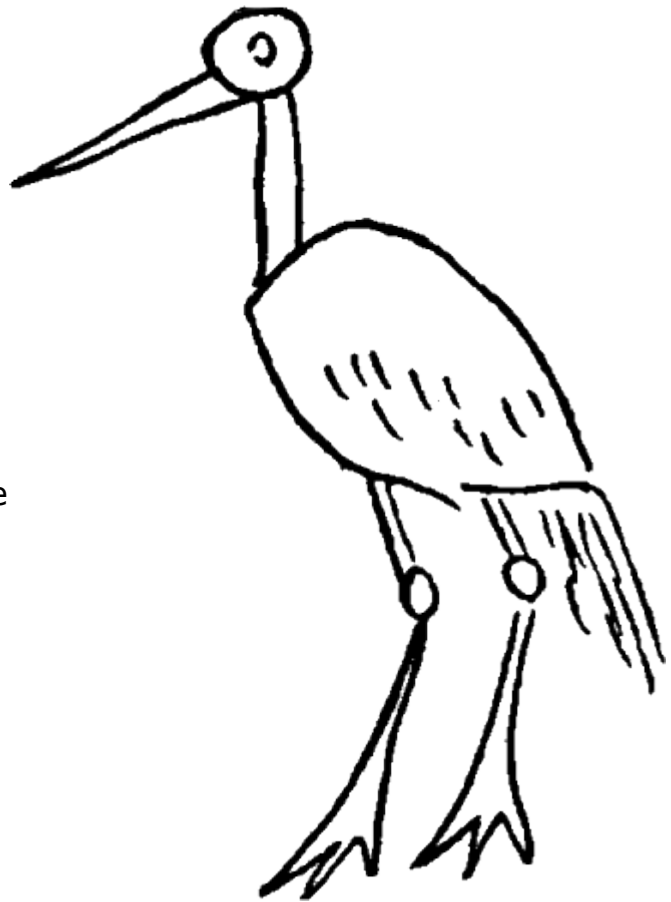
A stork!

I am glad that I have been told this story and I shall remember it in the hour of need. The man in the story was cruelly deceived, and had obstacles put in his way. He must have thought: "What ups and downs! What a run of bad luck!" He must have wondered what was the idea of all his trials, he could not know that it was a stork. But through them all he kept his purpose in view, nothing made him turn round and go home, he finished his course, he kept his faith. That man had his reward. In the morning he saw the stork. He must have laughed out loud then. The tight place, the dark pit in which I am now lying, of what bird is it the talon? When the design of my life is complete, shall I, shall other people see a stork?

Infandum, Regina, jubes renovare dolarem. Troy in flames, seven years of exile, thirteen good ships lost. What is to come out of it? "Unsurpassed elegance, majestic stateliness, and sweet tenderness."

You are bewildered when you read the second article of faith of the Christian Church: That he was crucified, dead and buried, that he went down into Hell, and also did rise again the third day, that he ascended into Heaven, and from thence shall come again.

What ups and downs, as terrible as those of the man in the story. What is to come out of all this? – The second article of the Creed of half the world.

Anmeldelser

"Livets Veje" omtales ikke i nogen af anmeldelserne, hverken i Danmark eller i udlandet.

Det kapitel, hvori teksten indgår, "Af en Emigrants Dagbog", får dog nogle ord med på vejen:

1. Kjeld Efelt: Isak Dinesens nye Bog", Berlingske Tidende, 6. oktober 1937:

Naar man har læst *Den afrikanske Farm*, 384 bredt betrykte Sider – mindre kunde gøre det, eftersom Bogens fjerde Del: "Af en Emigrants Dagbog" er et nogenlunde overflødig Ekstranummer – paatager man sig med Glæde at

bestyre en Kaffeplantage ved foden af Bjerget *Ngong*, fem og tyve Mil Syd for Ækvator, to Tusind Meter over Havet og nogle faa Timers Rejse fra Kenyas Hovedstad, Nairobi – en uensartet og forvirret By.

2. Hakon Stangerup: *Farmen, der sank som Atlantis. Nationaltidende, 6.oktober 1937:*

Naturen – Retfærdigheden – Døden! Derefter kommer naturligvis Ensomheden og Sammenbruddet. Deres er Grundstemningerne under Bogens to sidste Afsnit: "Af en Emigrants Dagbog" og "Farvel til Farmen". Dagbogen er en Slags afrikansk og efter-huxleysk Diapsalmata, som med Overholdelse af Genrens Regler strejfer vidt omkring. Der er Stykker baade fra og fra udenfor Afrika. Endog Isac Dinesen viser sig i Glimt med en Beretning fra det attende Aahundrede. Det er den Ensomes Tanker og Erindringsbilleder. En Skala fra det letteste Indfald til det sande Dybsind. Selv ikke Ironien mangler.

3. Svend Erichsen: *En Mesterbog af Isak Dinesen. Social-Demokraten, 6. oktober 1937:*

I et tredje Afsnit fortælles om Gæster paa Farmen, og et fjerde former sig som "En Emigrants Dagbog", hvor Begivenheder og Skikkelser hvirvler forbi som paa en Film-Strimmel. Undertiden lette, anekdotiske. Undertiden med psykologisk Alvor og Perspektiv. Der er Realitet og Detalje-Rigdom i alt dette, men Karen Blixen er ogsaa mystisk, med et katolsk Anstrøg. Hun har endda selv det primitive Menneskes Tro paa højere Magters Tegn.

4. Svend Borberg: *Den hvide Dame gaar igen blandt de Sorte. Tilskueren, november 1937:*

Denne Torso af en Dagbog med sine Prosa-digte, karakteristiske Anekdoter og sprudlende spirituelle Aforismer kunde i Grunden være udsendt som en Bog for sig. Men den passer ind i Helheden her.

5. Desmond MacCarthy: *Natives and Animals. Stories Out of Africa. The Sunday Times, 7. November, 1937:*

There are good stories and pointful incidents in "From An Immigrant's Notebook".

Om anmeldelserne af Den Afrikanske Farm:

Marianne Juhl har skrevet følgende oversigt over, hvordan bogen blev anmeldt herhjemme og i udlandet: "Modtagelsen", Blixeniana 1984, Karen Blixen Selskabet, 1984, side 114-117:

Når man læser samtlige danske og udenlandske anmeldelser af "Den afrikanske Farm"/"Out of Africa", står det endnu engang klart for én, hvorfor Karen Blixen til tider kunne føle sig uaccepteret i Danmark. Mens de engelske og amerikanske kritikere er så godt som enstemmigt rosende, er der store og små forbehold i flere af de danske anmeldelser, endog en tidsel i stil med Frederik Schybergs herostratisk berømte vurdering af "Syv fantastiske Fortællinger" i Berlingske Tidende. Tidslen er denne gang plantet i Kristeligt

Dagblad af Emil Frederiksen. "Journalistiske" og "kultiverede Akvareller" kalder han de afrikanske erindringer, og det er ikke skrevet som en ros. Karen Blixens meninger om de indfødtes mentalitet er "saa banale som i en hvilken som helst litterær Damesalon", og han tilføjer ligeså diskriminerende: "Sommetider er der rentud sagt rigeligt med Damepjat."

Kjeld Eifelt, Berlingske Tidende, har nogen sympati for bogen – man læser sig glad og klogere i "Den afrikanske Farm" – men han tager ikke laurbærkransen frem. Anmeldelsens lidt kryptiske slutning skal betyde, at han anser Karen Blixen for at være en digter, men ikke noget geni. "Af en Emigrants Dagbog" kalder han et overflødigt ekstranummer, og han giver Kamante ret i, at bogen er "noget her, noget dér og ingen Sammenhæng".

Hans Brix spreder i B.T. positive adjektiver rundt omkring, men Karen Blixen har næppe været glad for hans beskrivelse af hende som en "Herskerinde", der "troner under Ækvators lodrette Sol (...) som et virkeligt Billede paa europæisk Overlegenhed". Emil Frederiksen har for øvrigt fat i det samme, når han skriver: "Hun fortæller om Negrene med en gennemtrængende Tone af at nyde den Opfattelse, de har af hende som et højere Væsen."

Ekstra Bladets Kai Friis-Møllers kritik går i de samme baner: "(...) til Forevigelse af sig selv som en *princesse lointaine*, der omgivet af tæmmede Ibenholts Vildmænd holder Hof midt i Paradisets Have imellem to Syndefald. Den Grundighed, hvormed hun fremmaner sin lille indfødte Kokkedreng og sin tamme Hind, er næppe udelukkende dikteret af en kærlig Vilje til at udødeliggøre disse blide, vilde Væsener, men er fuldt saa meget en magisk Ritus, hvorigennem hun søger at holde sit eget Billede levende i sine fjerne Undersaatters Bevidsthed." Som afslutningseffekt giver han en ganske elegant formulering vedrørende begrebet sandhed i bogen: "Her er den Sandhed, som Titelbladets Motto har lovet os: Sandheden, ikke bare (om) det sortladne Afrika, men om en vis Kvinde, der har tilstrækkeligt Format til at bruge en hel Verdensdel til Haandspejl!"

For nu at blive færdig med den negative kritik, kan man anføre Torsten Fogelqvists svenske anmeldelse i Dagens Nyheter. Han er ikke så langt fra Kai Friis-Møller, når han skriver, at den verden, som forfatteren fører læseren ind i, "är lika mycket en drömvärld eller kanske rättare ett skådespel som den romantiska fantasivärlden i de sju berättelserna". Bogens menneskeskildringer karakteriseres således: "Med all fordomsfrihet, livserfarenhet och humör är hennes blick på människorna kall som biologens og nyfiket vällustig som estetikerns."

Vil man finde en fællesnævner for den her citerede kritik, der kredser omkring det samme træk: forfatterens dronningestatus i den afrikanske verden og hendes selvspejling, kunne man uelskværdigt sige, at den er udslag af den danske bornertheds "Du skal ikke tro, du er noget!" Men det må også siges, at de forskellige kritikere peger på noget, som vitterlig er i bogen, hvadenten man så kan lide det eller ej. Der er ualmindelig mange possessive pronominer (*min farm, min hest, mine hunde, mine folk, mine gæster*), og alt, hvad der fortælles om andre, peger i sidste ende tilbage på forfatteren selv på en måde, der altid falder ud til hendes fordel.

Katherine Woods, New York Times Book Review, udtrykker det således: "It is an autobiographical book: in one sense, only partly an autobiography, in another sense, doubly autobiographical." Der er en dobbelthed i "Den afrikanske Farm", som gør, at der er belæg for både den positive og den negative vurdering af bogen.

Gør man imidlertid det samlede regnskab op, er de begejstrede kritikere langt i overtal. Af de danske er Hakon Stangerup den mest positive og den grundigste. Han karakteriserer allerede i sin overskrift bogens fundament: Farmen, der sank som Atlantis, men genopstod i erindringen. Han mener, stik modsat sine kolleger, at der aldrig er skrevet en bog med større forståelse for "Negermentalitet" og "den stille Storhed i de Indfødtes ædle Enfold". Hvem af dem, der kender mest til afrikanere i Kenya, ved vi til gengæld ikke.

"Et Vaadeskuds Historie" giver Stangerup følgende fortolkning: "Er det ikke en Beretning om al Retfærdigheds udviklede Utilstrækkelighed? Om det umulige i at erstatte – og om det taabelige, hvis man gør det alligevel?"

Tom Kristensen fremhæver Karen Blixens evne og trang til at "sætte sig ind i fremmed Tankegang og at ville ud af sit eget Jeg". Som den eneste nævner han et væsentligt træk i bogens livssyn: "-at det onde maa være til, for at det gode kan træde frem i Relief eller maaske omvendt."

Svend Erichsen, Social-Demokraten, er overbevist om, at Karen Blixens mål med "Den afrikanske Farm" er "at vække til Forstaaelse af det menneskelige, ogsaa hos disse primitive Karakterer".

De engelske og amerikanske anmeldere er først og fremmest imponeret over Karen Blixens indlevelse i og forståelse af de sortes psyke. Baggrunden for den angelsaksiske vurdering røber David Garnett i sin anmeldelse. Man er vant til at læse beklagelse over Afrika og de indfødte. Karen Blixen giver os et helt andet billede, skriver han.

Kritikernes beundring gælder i høj grad bogens stil og sprog. Den amerikanske professor i engelsk litteratur Hudson Strode går så langt som til at sammenligne Karen Blixen med både Biblen og Shakespeare, og Joseph H. Jackson skriver, at "she handles language as it was meant to be handled".

Litteraturhenvisning

Knud Wentzel: *Tekstens metode. Ét synspunkt på litterære og praktiske tekster*. Side 74-78: Tekst og læser. Illusion og bevidsthed (om "Den afrikanske Farm", specielt "Livets Veje").